

DOORTREK VAN NOTENKRAKERS
***NUCIFRAGA CARYOCATACTES* IN ZEELAND IN HET JAAR**
1968 EN 1969

Observations of migrating Nutcrackers *Nucifraga caryocatactes* in the province of
Zeeland, the Netherlands, in 1968 and 1969

J. C. WEDTS DE SWART

INLEIDING

Bij het lezen van het artikel „De invasie van Notenkrakers in Nederland in het jaar 1968” van Speek (1971) viel het mij op, dat herhaaldelijk gewezen werd op de mogelijkheid van doortrek van Notenkrakers *Nucifraga caryocatactes*. Hiervan waren geen waarnemingen bij de heer Speek binnengekomen.

De zeer grote aantallen, die in Zeeland in de zomer en herfst van 1968 zijn waargenomen, zijn weliswaar in het verslag vermeld, doch dat het in een aantal gevallen een relatief zeer sterke doortrek betrof, was hem door een misverstand niet uit de opgaven gebleken. De waargenomen trekbeweging zal hieronder worden beschreven.

METHODE

Van een aantal vrienden en kennissen ontving ik indertijd vrij veel gegevens, terwijl via de Provinciale Zeeuwse Courant (P.Z.C.) ettelijke keren oproepen werden geplaatst door mij. De hierop binnengekomen — honderden — reacties zijn geselecteerd. Degene, die uitvoeriger over waargenomen gedragingen en voedsel van deze vogels informatie wil ontvangen, raad ik aan contact met mij op te nemen.

RESULTAAT

Waarnemingen in 1968

In chronologische volgorde zien de bekend geworden trekbewegingen van Notenkrakers door Zeeland er als volgt uit:

11 aug.: 2 ex. over de Zeelandbrug, gelegen over de ter plaatse 5 kilometer brede Oosterschelde, tussen Schouwen en Duiveland en Noord Beveland. Beide vogels vlogen in N.O. richting in het verlengde van de brug (F. Schoonakker).

13 aug.: 2 ex. over de Zeelandbrug naar N.O. (med. idem).

20 aug.: 40 ex. gemeente Sint Maartensdijk vliegend in één losse troep naar het Z.O. toe (P. J. Kooman).

23 aug.: 92 ex. (!) in totaal gezien. Vliegend naar Z.O. in losse groepjes van 3—6 ex. bij elkaar. „Er kon alleen worden waargenomen langs het binnenduin bij het Nollebos te Vlissingen tussen 9 uur en 18 uur. De vogels volgden alle de hier naar het Z.O. afbuigende kust. Sommige exemplaren

streken neer in 't duin of op de Nolledijk, doch daarna vlogen ze weer verder zuidoostwaarts. Mogelijk weifelden ze om de, hier ca. 5 km brede, monding van de Westerschelde over te steken" (J. Caljouw en J. Stroo). Het is niet uitgesloten dat de Notenkrakers enige kilometers zuidelijker van de waarnemingspost, b.v. vanaf de boulevard van Vlissingen, de W. Schelde zijn overgevlogen, daar een ambtenaar van Staatsbosbeheer in het reservaat „Rammekenshoek", dat circa 4 km ten oosten van Vlissingen is gelegen, wel Notenkrakers zag trekken, in totaal 3 ex., die in Z.W. richting, dus eveneens naar Vlissingen toe, de uiterste zuidpunt van Walcheren koersten.

Op dezelfde dag werden ongeveer 20 ex. in vijf troepjes naar N.O. vliegend in de morgenuren gezien te Westkapelle (W. Gabriëlse).

24 aug. Alleen tussen 10.30 uur en 11.15 uur kon worden waargenomen bij de Nolledijk te Vlissingen: 1×6 ex. op 15 meter hoogte naar het zuidoosten en 1×5 exemplaren, op ongeveer 40 meter hoogte eveneens naar Z.O. vliegend (Ds. C. F. H. van Tuyll van Serooskerken en echtgenote, R. van Iren en J. C. Wedts de Swart). Volgens een waarnemer, die werkzaam is bij de Nolledijk, was er ook vóór onze komst en ná ons helaas te kortstondig onderzoekje van de trekbewegingen van de Notenkrakers, nog regelmatig doortrek naar Z.O. Evenals de dag ervoor zijn er op 24 aug. 1968 opnieuw vele tientallen exemplaren overgetrokken, aldus deze waarnemer. Vermeldenswaard zijn de 25 ex., die in boomgaarden te Breskens werden opgemerkt (door de heer P. Maas) aan de overzijde van de Westerschelde tegenover Vlissingen.

7 sept.: 1 ex. geringd vinkenbaan Schouwen en Duiveland, die in de duinen van Schouwen is gevestigd op het terrein van de Dienst der Domeinen. De vogel werd op 6 okt. 1968 geschoten in Bretagne. (Limosa 44: 17).

4 ex. trokken over Middelburg naar Z.W. (G. Zeilmaker en W. Mullié).

14 sept.: 13 ex. in 2 troepen naar Z.O. langs de zuidoost lopende duinkunst van Walcheren te Dishoek. (R. van Iren en A. Joosse). Tevens werd op deze dag ook over de vinkenbaan op Schouwen en Duiveland trek gezien van de bijzondere invasiegasten, nl. 37 ex. in 5 troepen waaronder 1×12 ex. en 1×8 ex. bij elkaar, die naar het zuiden trokken (L. van Ree).

22 sept.: 7 ex. in één groepje naar N.W., duinen Valkenisse (J. C. Wedts de Swart).

25 sept.: 30 ex. in één troep op ongeveer 60 meter hoogte naar Z.O. over de Nolledijk te Vlissingen (J. Caljouw e.a.). 15 ex. in één troep eveneens naar zuidoosten toe, langs de duinen te Dishoek vliegend. Nu en dan ook solitair op trek gezien naar Z.O. (L. de Vin).

27 sept.: 6 ex. in 1 troepje over de binnenstad van Middelburg op circa 20 meter hoogte naar het zuidwesten toe vliegend (J. C. Wedts de Swart). Te Vlissingen werden eveneens 6 ex. in een troepje gezien, deze trokken in zuidelijke richting (M. C. Kouman).

30 sept.: 5 ex. in 1 troepje naar Z.O. Dishoek (med. J. Caljouw).

2 okt.: 6 ex. in 1 troepje naar zuid over Poortvliet (A. de Wit).

5 okt.: 50 ex. in verscheidene groepjes naar zuid over de Schouwse Westhoek (Vinkenbaan) (L. van Ree).

6 okt.: 6 ex. in 1 troepje naar Z.W. langs de kust te Domburg (A. Besems en W. Phaff).

9 okt.: 2 ex. over Middelburg — centrum — naar het zuiden vliegend (J. C. Wedts de Swart).

13 okt.: 2 ex. naar Z.W. op plus minus 25 meter hoogte over de duinen te Vrouwenpolder — gem. Veere — en 1 ex. op ca. 100 meter hoogte naar het zuiden trekkend, idem (A. Segeler en P. Geene).

14 okt.: 3 ex. in 1 troepje naar Z.W. boven Vlissingen. De vogels vlogen op ongeveer 100 meter hoogte boven de boulevard. Eenmaal boven de Westerschelde trokken zij zich op tot ze zelfs met een 7 x 50 kijker nauwelijks meer te zien waren. De vogels vlogen in de richting Breskens (M. C. Kouman).

15 okt.: 1 ex. op naar schatting 30 à 40 meter hoogte naar het westen vliegend over Middelburg-stad (J. C. Wedts de Swart).

5 ex. in 1 troepje vliegend naar het zuiden over Nollebos Vlissingen, waarvan 1 ex. luid roepend (P. Geene).

1 ex. naar het oosten vliegend over Oost Souburg (A. Joosse).

19 okt.: 5 ex. in een troepje naar Z. over Westhoek Schouwen (L. van Ree).

7 ex. bij elkaar naar Z.O. boven duinen van Valkenisse, Z.W. kust van Walcheren (J. C. Wedts de Swart).

3 ex. naar Z.W. Noorderhoofd Westkapelle zeedijk (A. Joosse).

20 okt.: 2 ex. naar Z.W., Nollebos Vlissingen (M. C. Kouman).

28 okt.: 7 ex. in 1 troepje naar het zuiden, over Westhoek van Schouwen en Duiveland, trekkend over de vinkenbaan (L. van Ree).

9 nov.: 1 ex. idem, vliegend naar het zuiden. De laatste, mij bekende trekwaarneming in 1968 is een zwerm van 20 à 25 ex. te Kruiningen, tussen Kerstmis en Nieuwjaar (W. Wondergem).

W a a r n e m i n g e n i n 1 9 6 9

9 febr.: 14 ex. in 1 troep naar het noorden (!) vliegend over Oostburg (H. Enkelaar).

Vele waarnemers rapporteerden mij, dat zij één of enkele Notenkrakers de gehele winter in dezelfde omgeving hadden opgemerkt. In februari en maart ontving ik echter ook talrijke waarnemingen in de trant van: „sedert enige maanden geen notenkraker(s) meer gezien, doch thans ineens weer aanwezig”, hetgeen volgens mij op terugkeer kan wijzen. Zie b.v. bovenstaand aantal over Oostburg trekkend in noordelijke richting.

Tot zover de gegevens van trekkende Notenkrakers in Zeeland. Vermeldenswaard is m.i. dat een aantal ook in de lente, zomer en herfst van 1969 in Zeeland is gesignaleerd. De laatst mij bekende waarneming dateert van 30 november 1969: 1 ex. Nollebos te Vlissingen (echtpaar N. H. Hopman).

In een aantal gevallen kunnen de gegevens op nesten of broedgevallen wijzen, te weten:

10 april 1969: „2 ex. sleepten vandaag met takjes e.d., vlogen er mee weg en kwamen zonder (nest?)materiaal weer terug, waarna ze opnieuw begonnen om met takjes e.d. weg te vliegen. Steeds in dezelfde richting”. Plaats: Wemeldinge (L. Zuidweg, med. Mevrouw V. Verduijn).

4 juni: 1 jong ex. in tuin te Renesse (Schouwen) (Mevr. van de Hoeve).

7 juni: 1 jong ex. in — andere — tuin te Renesse (W. Kristelijn).

18 juni: 2 oude Notekrakers en 1 jonge vogel te Renesse, wordt door de oude vogels geregeld verzorgd c.q. gevoederd (J. P. C. Boot).

17 juli: „Na vele maanden 1 ex., soms 2 ex. te Veere in één bepaalde tuin waar de vogels werden gevoederd, vandaag plotseling 4 ex., bij elkaar gezien in onze tuin” aldus Mej. W. Maljers.

24 juli: 2 volwassen en 4 jonge exemplaren te Kapelle bij elkaar gezien en vanaf slechts enkele meters afstand kunnen observeren (J. Polderman, med. G. H. Ossel).

DISCUSSIE

Uit het artikel van Speek (1971) bleek niet, dat er in de provincie Zeeland in de zomer en herfst van 1968 een relatief sterke trek van Notekrakers is gesignaleerd. De voorkeursrichting bleek zuidwest tot zuid te zijn. Alleen daar waar de kust, zoals bij Vlissingen, sterk naar het Z.O. afbuigt, waken zij van die richting af en volgden de kustlijn. In de winter 1968—1969 verbleef een beperkt aantal in Zeeland, in de meeste gevallen op vaste voederplaatsen in of dicht bij de bebouwde kom.

Eind december 1968 werd echter nog, tijdens winterweer, een troep van 20 tot 25 ex. gezien, die mogelijk uit doortrekkers (vorstvlucht) bestond. Terugkeer werd gezien op 9 februari 1969: 14 ex. vlogen in één troep bij elkaar naar het noorden over West Zw. Vlaanderen. In de loop van februari en maart 1969 werden de Notekrakers geleidelijk aan weer algemener. Ook in de lente, zomer en herfst van 1969 bleef, zij het zover bekend, een klein aantal van deze invasiegasten in Zeeland aanwezig. 't Laatste exemplaar werd gesignaleerd op 30 nov. 1969.

In enkele gevallen kunnen gegevens uit 1969 op nestelen of broedgevallen wijzen.

Een woord van dank wil ik gaarne richten tot allen, die zo spontaan hebben medegeholpen aan mijn verzoek, hun waarnemingen in te sturen. Zeer erkentelijk ben ik voorts Mr. T. Lebret, die zo vriendelijk was de Summary te schrijven.

SUMMARY

Speek (1971) describing the invasion of Nutcrackers in the Netherlands suggests that the decrease of the numbers in september 1969 was due to passage. In the province of

Zeeland, the most southwestern district of the Netherlands, many observations of migrating Nutcrackers have been reported to the author. These observations are compiled in this paper. Moreover three possible breeding cases in the province of Zeeland are mentioned.

LITERATUUR

- Speek, B. J. 1971. De invasie van Notenkrakers, *Nucifraga caryocatactes*, in Nederland in het jaar 1968. *Limosa* 44: 11—18.
Wedts de Swart, J. C. 1969. Rapport van de invasie van Notenkrakers in de jaren 1968—1969 in Zeeland (ongepubliceerd).

Adres: Noordbolwerk 3, Middelburg.